

Новица Ракочевић

РИСТО ДРАГИЋЕВИЋ

Петнаестог децембра 1980. године угасио се живот Риста Ј. Драгићевића, истакнутог научног и културног радника, за чије име је „везана значајна активност на изучавању прошлости Црне Горе у свим областима њеног живота“

Рођен је 6. септембра 1901. године у Пиперима код Титограда. Неколико година касније његови родитељи прелазе на Цетиње. У граду под Ловћеном Драгићевић је проживио највећи дио свог живота, у њему је умро и сахрањен.

Основну школу Р. Драгићевић је завршио на Цетињу школске 1912/13. године. Исте године се уписао у познату Цетињску гимназију. Али је први свјетски рат омео његово редовно школовање, па је гимназију завршио тек у јуну 1922. године. Исте године уписао се на Филозофски факултет Београдског универзитета. Студирао је: општу историју, историју Византије, историју српског народа, југословенску књижевност. Наставничко вијеће Филозофског факултета изабрало га је за стипендисту ради специјализације историјских наука на Филозофском факултету у Варшави, гдје је боравио од фебруара 1926. до средине марта 1927. године. Средином октобра 1928. године дипломирао је на Филозофском факултету у Београду. До рата 1941. године као професор радио је на Цетињу, и то: у Богословији, Вишој гимназији и Државном музеју, а послје ослобођења стално у Државном музеју, па је био и његов директор до одласка у пензију 1965. године.

Допринос Риста Драгићевића науци и култури Црне Горе је велики, како по обиму тако и по научној вриједности. Научно-истраживачким радом почео се бавити још као студент. Његов први научни рад, о црногорским гувернадурима, награђен је 1926. а објављен 1927. године у зборнику „Цетиње и Црна Гора“, а посљедњи 1980. у књизи „Црвени крст Црне Горе“ Више од пет деценија бавио се он научноистраживачким радом, који се теме-

лио на истраживањима грађе у цетињским архивима. Његови радови износе преко 2.500 страна „студиозно писаног текста“ а библиографија близу 500 јединица.

У некрологу поводом смрти Р. Драгићевића, академик Ђоко Пејовић, добар познавалац његових радова, написао је следеће: „Чињеница је да се ни један његов и мањи рад не може заобићи. Може се рећи да рад Риста Драгићевића и Душана Вуксана, са којим је он радио више година, представља период у проучавању црногорске прошлости. Највише је тај период карактеристичан по објављивању многих раније непознатих историјских извора, по критичким освртима на већ написано, по утврђивању тачних података о више догађаја из области политичке, економске и културне историје Црне Горе“ Највећи дио радова у предатном периоду Р. Драгићевић је објавио у часопису „Записи“, чији је био и одговорни уредник од 1. 1. 1935. до 1. 4. 1941. У овом периоду часопис је био орган Цетињског историјског друштва, а излазио је мјесечно у свескама. Редовно излагање овог часописа, како пише Ђ. Пејовић, „у ствари је представљало једину организовану научну активност у Црној Гори“ За редовно излагање часописа, као и за његов квалитет, највећа заслуга припада Драгићевићу, јер је Душан Вуксан последице пензионисања отишао у Београд, иако је и даље остао уредник. Р. Драгићевић је обављао посао читаве једне установе: вршио избор и припремање опромног броја документа за објављивање, писао текстове о разним питањима, вршио посљедње коректуре у штампи, водио администрацију Уредништва. Ђ. Пејовић пише: „Обим и квалитет таквог рада, обављеног у ствари без икакве материјалне накнаде, најбоље говори о његовом пожртвовању, интелектуалном поштењу и тежњи да се на тај начин афирмишу Цетиње и Црна Гора, не само у очима југословенске научне и културне јавности. Чињеница је да се само оваквим напорима зналаца не само црногорске историје могло створити дјело, богато наслеђе, без кога се по завршетку рата не би могло са онолико заноса поћи бржим кораком напријед. У односима са неколико познатих научника из других земаља и њихових институција, који су били заинтересовани за прошлост Црне Горе, одавно је он популарисао Цетиње као културни центар у Црној Гори, и то у вријеме када у њој није било организованог научног рада, нити ма какве одговарајуће установе“ Драгићевић је могао то да уради, јер је имао довољно и образовања и одлучности, и на таквом задатку успјешно је истрајао у репрезентовању своје уже домовине. Тај свој пионирски, самопријегорни и зналачки културни подухват он је остварио са крајњом одговорношћу.

Важан вид активности Риста Драгићевића, који се не може заобићи када се говори о „Записима“, јесте упознавање читаоца часописа са домаћом и страном књигом о Црној Гори, или књигом у којој се и узредно говори о Црној Гори или се у мањој или већој мјери обрађују поједина питања из њене прошлости.

„Записи“ су, овом приликом, што посебно треба нагласити, највише и најпотпуније обавјештавали читаоце о научним и књижевним дјелима развијених средина, као и о појединим истакнутим личностима. „Записи“ су по Драгићевићевим уредништвом „са врло мало снага, ипак били у стању да на разне појаве духовног живота на ширим подручјима узвраћају могућним ставом и образложеним мишљењима. Његова улога и одговорност ни овдје нијесу ни у чему посустајале“

Послије ослобођења Драгићевић је интензивно наставио рад на проучавању црногорске прошлости, а учествовао је и у многим другим акцијама научног и културног значаја. Учествовао је у оснивању и раду Историјског друштва НР Црне Горе, Института за проучавање историје црногорског народа. Интензивно је радио у Редакционом одбору „Историјских записа“, органа Историјског друштва и Института, од почетка излажења часописа (јануара 1948) до краја 1957 године, у редакцијама разних споменица и зборника. Био је члан редакције за издавање књижевних дјела краља Николе I Петровића Његоша.

Највећи дио радова Драгићевић је објавио у „Записима“ и „Историјским записима“ (преко 250), али је његова сарадња била богата и у другим публикацијама, како у Црној Гори тако и ван ње. Сарађивао је у „Стварању“, „Новом источнику“, „Медицинским записима“, „Побједи“ „Просвјетном прегледу“, „Књижевности“ „Књижевним новинама“, „Енциклопедији Југославије“, „Зборнику Матице српске“ „Нашој пољопривреди и шумарству“, „Гласнику Етнографског музеја“, „Библиографском вјеснику“, „Старинама“, „Југословенској ревији“, „Годишњаку Цетињске гимназије“, „Богословији“ итд. Прије рата био је дописник београдске „Правде“ са Цетиња.

Ристо Драгићевић је био заинтересован за све области живота Црне Горе у распону од XV вијека до првог свјетског рата. Успјешно је залазио у разне проблеме. Изучавао је: живот црногорског народа, његове установе, државну организацију, финансије, просвјету и културу, а с посебним интересовањем пратио је историју црногорских штампарија, историју здравства, историју односа Црне Горе са појединим државама, посебно са Турском, Аустро-Угарском и Русијом, као и политику Црне Горе према устанку у Албанији 1910. и 1911. године и догађајима у Санџаку, учешће Црне Горе у балканском и првом свјетском рату, као и црногорске војне институције. Потребно је указати и на значај његовог рада у исправљању нетачних података (којих није било мало) у литератури о Црној Гори. Мада се посебно није бавио проучавањем етнографије и фолклора, и из тих области дао је неколико вриједних прилога.

Драгићевић, међутим, није писао већа дјела. Метод његовог рада, углавном, одговара „међуратном начину и нивоу изучавања историје Црне Горе“ Али се зато највећи број његових текстова одликује исцрпношћу и студиозношћу. „Њему и биљешка пред-

ставља уочљив и врло користан прилог“ Његови радови одликују се поузданошћу података, „утврђиваних путем најдиректнијег провјеравања“, као и обазривим коришћењем литературе, па и оне на страним језицима. Познаваоци његовог научног метода слажу се у томе да је „дубоко осуђивао сваку помисао на злоупотребу утврђеног податка и историјске науке уопште“ Оштро је осуђивао некритичко усвајање закључака који се не заснивају на утврђеним историјским чињеницама, као и оне који формулишу своје закључке а требало их је тек доказивати, а таквих је у изучавању црногорске прошлости било увијек, па на жалост и данас има оних који заобилазе или чак фалсификују чињенице, па и оне које је Драгићевић утврдио.

По исцрпности и студиозности посебно су важни његови „Чланци о Његошу“ објављени 1949. године и још неколико радова о Његошу. Он је објавио и посебно приређени текст „Горског вијенца“, који је заинтересовао научнике који проучавају ово Његошево дјело. Тако се он афирмисао и у изучавању црногорске књижевне историје.

Неопходно је указати и на активност Драгићевића као музејског радника: на прикупљању, заштити, обрађивању експоната у Државном музеју на Цетињу, као и популарисању вриједности споменика наше културе. Благодарети његовој бризи и упорности, сачувани су многи експонати Државног музеја на Цетињу

У току окупације (1941—1944) категорички је одбио захтјев италијанског окупатора да се продужи излагање часописа „Записи“ и да сарађује у окупаторској ревији „Дурмитор“ Заједно са директором музеја Мирком Меденицом онемогућио је коришћење архивске грађе и Музејске библиотеке оним лицима за која је био увјерен да у постојећим приликама не могу радити на науци и да би њихов „научни рад“ ишао само у корист окупатора и његове пропаганде.

Драгићевић је као друштвени радник био ангажован у разним културно-просвјетним и научним подухватима Цетиња и Црне Горе. Био је члан многих културних, стручних, научних, хуманитарних друштава и организација. За рад у области науке и културе као и за друштвену дјелатност добио је више одликовања, награда и разних признања. Добио је и Тринаестојулску награду Скупштине СР Црне Горе.

У некролозима поводом смрти, као и у једном чланку из 1973. године, освјетљен је лик Р. Драгићевића као човјека, научног и културног радника. Изнесене су његове заслуге у свестраном проучавању црногорске прошлости. Речено је да је урадио много и да је његове радове немогуће заобићи у темељном проучавању црногорске прошлости.

Објављена је библиографија Драгићевићевих радова.

Овај текст има циљ да у јубиларном броју поводом 60 година „Записа“ и „Историјских записа“ подсетимо на Риста Драгићевића, на ту заслужну, дивну, досљедну, честиту и достојанствену личност и човјека и ствараоца у науци и култури.